

gezondheid

Let op zoonosen bij lammerij

Q-koorts toonde eens te meer aan dat ziektes die van dier op mens kunnen overspringen, zeer gevoelig liggen. De kans iets op te lopen is het grootst rond de lammertijd. Over enkele maanden barst die op veel bedrijven los. Hoe kunt u voorkomen dat u en de mensen in uw buurt ziek worden van de schapen?

Gewoon uw goed verstand gebruiken. Dat is het beste advies om te voorkomen dat schapen ziektes overdragen op mensen. Want zoonosen mogen door de Q-koorts weliswaar volop in de belangstelling staan, het is echt niet zo dat er een sterke toename van besmettingen door dieren is. Desondanks is het goed om op te passen. De belangrijkste schapenziektes die ook voor mensen besmettelijk zijn, staan hieronder in het kader.

Opvallend is dat een aantal ervan ervoor zorgt dat schapen aborteren. En juist nu zijn veel oaien drachtig. Een goede tijd dus om na te denken over maatregelen die u vlak voor en tijdens de lammertijd kunt treffen. Niet omdat er grote problemen zijn, je wordt echt niet gauw ziek van een schaap. Maar mocht het toch zo zijn, dan is het wel erg vervelend. En het is vaak makkelijk te voorkomen. Vooral dus door goed uw verstand te gebruiken. <<

DE BELANGRIJKSTE ZOÖNOSEN

- *Ecthyma*. Een lastige aandoening die bij de mens zweertjes aan de handen kan veroorzaken die vervolgens op andere plekken kunnen opduiken. Ecthyma geneest na enige tijd vanzelf. Bij schapen kan de ziekte ineens weer opduiken als ze lagere weerstand hebben. Bij de mens is dat niet zeker, maar wel dat bij een nieuw fysiek contact met een besmet schaap meteen weer zulke zweertjes ontstaan.
- *Chlamydomphila*. Kwam begin jaren negentig niet voor, maar duikt tegenwoordig met regelmaat op. Een besmet schaap aborteert en verspreidt dan grote aantallen bacteriën, onder andere via stof door de lucht. Ze hechten zich overal aan, onder andere aan kleding. Kan bloedvergiftiging, abortus en waarschijnlijk longontsteking bij de mens veroorzaken.
- *Toxoplasmose*. Kleine kans dat mensen besmet raken via schapen. Er moet rechtstreeks fysiek contact zijn met het besmette dier. Besmetting gaat dus niet door de lucht. Katten zijn een beruchte bron.
- *Q-koorts*. Tot nu toe zijn slechts drie melkschapenbedrijven officieel

besmet geraakt, maar de Q-koortsbacterie zit overal. Geschat wordt dat vijftien procent van alle schapenbedrijven al eens een besmetting in het koppel had, maar dat leidde zelden tot verwerpen.

- *CL*. Komt amper voor in Nederland. Onlangs werd een uitbraak via geïmporteerde Suffolks de kop ingedrukt. In Groot-Brittannië een groot probleem bij stamboekfokkerij van vleesvaderdieren zoals Charollais, Suffolk en Texelaar. Kenmerk van de ziekte is bultvorming. Als de bulten openspringen, verspreidt de smetstof zich enorm.
- *Salmonellose*. Komt bij schapen in Nederland zo goed als niet voor. Toevallig onlangs wel op een bedrijf. In het buitenland zijn er beruchte salmonellabesmettingen bij schapen.
- *Listeriose*. Veroorzaakt hersenvliesontsteking en abortus bij schapen en mensen. Elk jaar zijn er besmettingen. Een besmet schaap scheidt smetstof nog wekenlang uit in de melk. Oorzaak is een bacterie die in de grond voorkomt en via kuilgras bij de schapen komt. De ziekte verspreidt zich ook tijdens aflammeren.

Handschoenen dragen

Moet je handschoenen dragen tijdens het verlossen van een ooi? Normaal gesproken is het antwoord: nee. Maar daar hoort een 'tenzij' bij. Zolang er niks bijzonders met de ooien aan de hand is, zijn handschoenen niet nodig. Maar het is oppassen als ze zichtbaar besmet zijn met ecthyma, ook bekend als zere bekjes of bekschurft. Het beste advies is dan: blijf van de schapen af. Ga vooral niet aan die wondjes zitten rommelen met zelfjes, poedertjes of spraytjes. Ze helpen niet en ze vergroten alleen maar de kans dat u zelf wordt besmet. Moet u toch zulke schapen beetpakken, trek dan plastic handschoenen aan, die u meteen na gebruik weggooit. Zulke handschoenen zijn overal te koop. Het is trouwens niet slim om handschoenen aan te trekken als u zo'n ecthyma-besmetting heeft opgelopen. De ontsteking gaat zich er juist door verspreiden

over uw hand. Beter is op een beginnende besmetting steeds wat ether te doen en de wond verder zo droog mogelijk te houden. Pas op: ether is zeer brandbaar!

Draag wel handschoenen bij verwerpende ooien of als u een dode vrucht uit het schaap moet halen. Gebruik ze ook als er in uw koppel besmettelijk verwerpen is vastgesteld. Zorg dus dat u altijd een voorraadje handschoenen bij de hand heeft.

Wasbak en ontsmettingsmiddel

Op elk schapenbedrijf hoort tegenwoordig in de stal een plek te zijn om handen te wassen. Een eenvoudige wasbak met koud water en schone handdoeken is genoeg. Zet er een pompflesje ontsmettingsmiddel bij. Dat is overal te koop. Op kinderboerderijen is zo'n voorziening voor handen wassen zelfs verplicht.

Meer dan één verwerper: alarm

Veel ziektes die van schaap op mens kunnen overgaan, zijn aandoeningen die abortussen bij schapen veroorzaken. Maar niet elke verwerpende ooi is een gevaarlijke besmettingsbron.

De GD hanteert als stelregel: bij één verwerper extra alert zijn, bij twee verwerpers eigenlijk al vrucht en nageboorte opsturen voor onderzoek, bij drie of meer verwerpers is er alarm. Dan is de kans groot dat er een besmetting heerst van Chlamydomphila, Toxoplasma, Campylobacter of Listeria. En die zijn berucht.

Stal dicht voor bezoek

Moet je tijdens de lammertijd de stal afsluiten voor bezoekers? Dat is niet nodig zolang er geen zoönoseprobleem is. Wel is er een algemeen advies voor zwangere vrouwen: zij moeten altijd uit de stal blijven als er schapen aflammeren. Dat is voor de zekerheid, niet omdat er elk jaar zwangere vrouwen besmet raken.

Beschimmelde kuil niet voeren

Bij Listeria is het belangrijk om een besmetting van de schapen te voorkomen: geef de ooien in de laatste maand van de dracht alleen perfect kuilvoer. In de praktijk krijgen schapen soms kuil waar zelfs de schimmel in zit. Dat is een belangrijke besmettingsbron van listeriose. Zeker melkschapenhouders moeten dit advies ter harte nemen, want een met Listeria besmet schaap verspreidt de smetstof via de melk en kaas naar de mens.

Pas op met kleren en laarzen

Sommige zoönosen kunnen zich verspreiden via kleding en laarzen. Dat is het geval bij Chlamydomphila, de verwekkers van Q-koorts en CL en bij Campylobacter. Pas daarom op met kleren die u heeft gedragen bij het verlossen. Die mogen nooit zomaar in huis komen! Houd ze in de stal en als ze gewassen moeten worden: stop ze dan zelf in de wasmachine. Laat dat niet door een ander doen, zeker niet door een zwangere vrouw.

YOPI's weghouden

Sommige aandoeningen zijn extra gevaarlijk voor mensen met verminderde weerstand. Campylobacter is in dit opzicht berucht. Ook een abortusverwekker bij schapen en eentje die zich razendsnel door het koppel kan verspreiden. Dat gaat gelukkig niet door de lucht, maar door fysieke contacten en via smetstof op stalrichting en kleding. Het nare van Campylobacter is dat hij toeslaat bij YOPI's. Dat woord is een samenvoeging van de afkortingen voor young, old, pregnant en immunocompromised ofwel kinderen, ouderen, zwangeren en mensen met verminderde weerstand. Het advies YOPI's weg te houden geldt ook bij toxoplasmose en Q-koorts.

Voor Q-koorts gelden wettelijke regels

Bedrijven met een publieksfunctie zijn verplicht hun schapen te laten vaccineren. Ook moeten ze ooien vanaf vier maanden dracht weghouden van mensen en nageboortes afvoeren voor destructie. Kijk op de website www.capraovis.nl van de Gezondheidsdienst voor Dieren naar het hele dossier over Q-koorts.

Wanneer is het een abortus?

Een schaap draagt normaal gesproken 145 tot 147 dagen. Vanaf 135 dagen dracht is het lam levensvatbaar. Alles wat voor die 135 dagen dracht wordt geboren, is een abortus. Om het gecompliceerd te maken: als er één schaap aborteert voor die 135 dagen, dan kan het alle andere ooien besmetten waardoor die ook gaan verwerpen. Dat kunnen dieren zijn waarbij de dracht al de 135 dagen is gepasseerd. Ook dan gaat het feitelijk om abortussen. Lastig vast te stellen. En dan hebben we het nog niet over de ooien die in de wei, ver buiten uw gezichtsveld, verwerpen..